

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Бондаренко Т.А.

студентка,

*Науковий керівник: Шпачинський І.Л.
кандидат філософських наук, доцент,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського*

ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ТВОРЧОСТІ Г.С. СКОВОРОДИ

Г. С. Сковорода пройшов довгий шлях, перш ніж стати видатним філософом свого часу. Проживши 72 роки, він віддав філософії 25 років власного життя. Вчений створював філософські роботи, а саме: діалоги, притчі та трактати. Згодом, мандруючи Україною поширював власне філософське бачення світу. Мав світлий розум, виняткову пам'ять, володів музичними талантами, створював авторські вірші та популяризовував ідеї світосприйняття в образі мандрівного філософа-вчителя.

Науковець говорив про визначення філософії так: «...Коли дух у людині веселий, думки спокійні, серце мирне, то все світле, щасливе, блаженне – це і є філософія» [1, с. 423].

Григорій Савич Сковорода у власному житті намагався дотримуватися твердих переконань: пізнавати самого себе і погоджуватися з волею Бога. Разом з цим, філософ переконував, що людина має могутній духовний потенціал, який потрібно правильно направити, щоб він приносив користь, а саме на справи Божі: пізнання і творчість. Він створив власний своєрідний стиль філософського мислення. Його міркуванням властиве влучне поєднання раціонально-абстрактного та художнього світосприйняття. Внаслідок цього з'єднання, утворилася універсальна метафоричність в якій явища та предмети сприймаються не в сполученні властивостей, а тільки в позбавленому конкретності, схематичному образі-символі.

Г.С. Сковорода зазначав, що найголовніше в світі є людина та намагався пізнати суспільство, відкрити для себе феномен людського щастя.

Міркування щодо цього питання у філософа мали релігійний напрямок. Його думки були безперервно пов'язані із читанням Біблії та християнськими традиціями, а тому вони тримались на важливих християнських категоріях: любові, щасті, вірі, які в свою чергу наповнювали душу людини, несли у собі глибокий пізнавальний зміст, відкривали творчу особистість. Шляхом роздумів про категорії людського життя філософ задавав собі питання, на які намагався відшукати відповіді: чому було створено людину, чого вона має досягнути в житті, які основні види людської діяльності? Філософ пропонував дивитися та

при цьому осмислюючи світ визначати, що потрібно людині. Вказував, що пізнати любов та віру у всій їхній єдності є головною метою життя людини, тому що – це її пізнання.

Таким чином, науковець вказував, що життя людини повинне приносити радість і зробити його таким може тільки сама людина. Г. Сковорода бажав щастя всьому суспільству і для того, щоб його отримати необов'язково досягнути складну філософську систему. Щастя є простим за своїм складом. Тому, Г. Сковорода підносив щастя, як простоту життя, задоволення, яке утворюється із спілкування людини та природи. Основа філософії за вченням Г. Сковороди є поділ світу на два начала: тлінне і вічне. Більшого значення філософ надавав вічному, незгасимому началу.

Г.С. Сковорода виділяв «дві натури» та «три світи». Матеріал про «дві натури» можна віднайти в тракті «Про Бога»: «... Весь світ складається з двох натур: одна – видима, друга – невидима. Видима натура зветься твар, а невидима – Бог...» [2].

Педагог розробив систему «трьох світів» в яких розкрито матеріал про світи, які володіли натурами, а саме: видимою і невидимою.

На перший план виступає Всесвіт загалом – макрокосмос. Він містить в собі все те, що утворилося в цьому величезному світі і складається з безкінечних світів. У даному світі не визначається ні початок, ні кінець – він безкінечний та вічний. Головним задумом вивчення макрокосмосу виступає не описання загальних об'єктів, а розуміння їх прихованої сутності та внутрішнього світу, адже саме через невідгадану суть деяких предметів можна збагнути таємниці розвитку неосяжного Всесвіту.

Світ людей виступає наступним з «трьох світів» і носить назву мікркосмос. Вчення Г.С. Сковороди висуває певні можливості вивчення світу людиною, які нічим не обмежені. Для нього людина – це маленький світ зі своїми законами життя. Люди поділяються на внутрішніх та зовнішніх, при цьому віддаючи перевагу в більшості випадків видимому над невидимим. Це філософ пояснює тим, що людина має відповідно до своєї природи два типи розуму. Людина прагне до Бога, бо Богом створена природа, а людина постає її витвором. Головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що існує у світі – це вільний дух. Але доповнює також моральність людини при виборі життєвого шляху.

І нарешті світ, що має символічне значення, тобто він прирівнюється з Біблією в якій за визначенням науковця, також існують дві натури – зовнішня і внутрішня. Григорій Савич Сковорода переконував, що з одного боку представлені в Біблії легенди мають недостовірну інформацію, а з іншого – вони містять в собі незбагненне таємниче значення, яке несе в собі знання.

Г. Сковорода наголошував, щоб знайти своє місце в суспільстві, необхідно зробити вибір «спорідненої праці». Якщо цього немає, то людина перебуває в стані душевного неспокою від того, що вибрала діяльність яка не запалює вогник в душі. Тому, така праця є надзвичайно тяжкою. Бог створив потрібне легким, а непотрібне – важким.

Але крім того, що Г. Сковорода був філософом – він був визначним викладачем. В його педагогічних поглядах знайшли своє відображення головні чинники сучасної педагогіки, а саме: гуманістичне ставлення до дітей, народність, врахування природовідповідності, висока моральність і патріотизм.

Г.С. Сковорода був незадоволеним тогочасним навчанням та вихованням дітей, тому постійно на противагу йому здійснював порівняння з ідеалом позитивного виховання, мета якого – створення гармонійної, духовної, розвиненої людини. У вирішенні питань про освіту і виховання філософ вважав, що головну роль має відігравати вчитель. А вчителем, зазначав мислитель, може бути тільки людина, котра любить цю професію і має до неї покликання.

Заслугою Г. С. Сковороди є те, що він розкрив принцип гуманізму, який потрібно розуміти як врахування захоплень та інтересів дитини, її моральних переживань, впевненості в особистісному розвитку. Філософ зазначав, що цей принцип реалізується лише тоді, коли у суспільстві панують доброзичливі людські відносини. Втілення принципу гуманізму Г.С. Сковорода вважав, залежить від чуйної та доброї душі вчителя.

Г.С. Сковорода також звернув увагу на зв'язок між природою і вихованням. Природні задатки у людей розподіляються неоднаково. Але кожна людина, на його думку, має можливість притримуючись вроджених талантів, здобути успіх як в особистому житті, так і в професійній діяльності. Педагог зазначав, що природа добра та наймудріша. Вона все створила і тому передає людям моделі правильної поведінки, знання та культуру необхідні для життя. Необхідно готувати дітей до тієї чи іншої діяльності, насамперед враховуючи їхні нахили та уподобання.

Просвітитель широко трактував поняття «народності», яке на його думку, зумовлюється всім укладом існування суспільства, історичними подіями, національною мовою, ментальністю, традиціями народу.

Досить важливим для кожної особистості є її інтелектуальний розвиток, який на думку Г. С. Сковороди необхідний для вивчення навколишнього світу і самої себе, аби стати трохи ближчими до істини. Джерелом усіх знань для нього були: досвід, практика, життя.

Отже, ми прийшли до висновків, що педагогічна та філософська спадщина Г. С. Сковороди багатогранна. Всі основні грані його філософії залежать від загального стержня, що вивчає проблему природи людини і її призначення у світі. Вихована людина – це людина, яка володіє вдячністю, щирістю, скромністю, справедливістю, працьовитістю, життєрадісністю, сердечністю. Діти володіють природними рисами, які притаманні їм від народження, але при цьому не всі пізнають, розвивають та дотримуються їх. Тому, щоб успішно виховати дитину, зазвичай, потрібно використовувати добрі настанови, слід більше вдаватися до переконань, привчати учнів аналізувати свої вчинки.

Список використаних джерел:

1. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. – К., 1992.
2. Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-8808.html>